

CURRICULUM OF RATIONAL SCHOOL IN INTERPRETATION

Abdulxhemil Nesimi

Faculty of Islamic Studies-Skopje, North Macedonia, Abdulxhemil_nesimi@hotmail.com

Abstract: Rational school is a name that refers to the rational approach which aims at harmonizing between the divine text and modern western thought, to adapt texting with new interpretation that matches the western meanings. In addition to colonialism's constant attempts to spread secularism by all possible means, they deceived the people that the state of the Islamic world was similar to that of Europe in the Middle Ages and that it would rise only to what Europe did by sharing power. religious by civil authority and thus achieve what was achieved for the Europeans. These various ideas and doctrines were answered by Muslim scholars and they tried to harmonize religion with science by making it clear to people that Islam does not fight science and does not oppose reason and that it is the religion of reason, freedom and thought. With the explosion of progress and extraordinary discoveries in this era, the features of this school differed greatly in their attitudes towards legal texts, but it participates in extravagance in the interpretation of the text, whether apologetic, normative, or news texts, and in response, it is difficult to interpret these texts. Nineteenth-century reformers realized the great difference between the progress made in Europe and scientific discoveries and between those suffering under the burden of Muslims, calling for religious and practical reforms. These calls resulted in the establishment of schools, the organization of education, the establishment of libraries, the encouragement of the press, the publication and creation of newspapers. With this in mind, the modern racial school is an early scientific model that tends to harmonize between the religion that emerges from the divine text, and between the "reason" or "real reality" it represents in the human position. It turned out with numerous attempts I put it in a new context its effects extended to our current reality.

Keywords: school, rational, interpretation, modern.

KURRIKULA E SHKOLLËS RACIONALE NË INTERPRETIM

Abdulxhemil Nesimi

Fakulteti i Shkencave Islame-Shkup, Abdulxhemil_nesimi@hotmail.com

Abstract: Shkolla racionale është emër që i referohet qasjes racionale e cila synon harmonizimin mes tekstit hyjnor dhe mendimit perindimor modern, të përshtas tekstim me interpretim të ri që përputhet me kuptimet e përdimorë. Krahas përpjekjeve të vazhdueshme të kolonializmit për të përhapur sekularizmin me të gjitha mjetet e mundshme, ata mashtruan njerëzit se gjendja e botës islame ishte e ngjashme me rastin e Evropës në Mesjetë dhe se nuk do të ngrihej veçse me atë që ka bërë Evropa duke ndarë autoritetin fetar nga autoriteti civil dhe kështu të arrihet ajo që u arrit për evropianët. Këtyre ideve dhe doktrinave të ndryshme iu përgjigjën studiuesit myslimanë dhe u përpoqën të harmonizojnë fenë me shkencën duke ua bënë të qartë njerëzve se feja islame nuk lufton shkencën dhe nuk kundërshton arsyen dhe se ajo është fe e arsyes, lirisë dhe mendimit. Me shpërthimin e progresin dhe zbulimet e jashtëzakonshme në këtë epokë, tiparet e kësaj shkollë dalluan shumë në qëndrimet e tyre për tekstet ligjor, por ajo merr pjesë në ekstravagancë në interpretimin e tekstit, qoftë tekstet apologjetike, normativ, apo lajme, dhe si përgjigje, është e vështirë interpretimi i këtyre teksteve. Reformatorët e shekullit XIX kuptuan ndryshimin e madh midis përparimit që ndodhi në Evropë dhe zbulimet shkencore dhe mes atyre që vuajnë nën barrën e myslimanëve, duke bërë thirrje për reforma fetare dhe praktike. Këto thirrje rezultuan me ngritjen e shkollave, organizimin e arsimit, ngritjen e bibliotekave, inkurajimi i shtypit, botimit dhe krijimit të revistave.

Fjalë kyçe: shkollë, racio, interpretim, modern.

1. MEDRESEJA RACIONALE MODERNE

Reformatorët e shekullit të XIX kuptuan ndryshimin e madh midis përparimit që ndodhi në Evropë dhe zbulimet shkencore dhe në mesin e atyre që ishin të shtypur nga myslimanët. Ftonin në reforma fetare si dhe reforma praktike. Këto thirrje rezultuan me hapjen e shkollave, organizimin e arsimit, ngritjen e bibliotekave, inkurajimi i botimit dhe krijimit të gazetave (Ashur 2016 : 57). Orbita e reformës ishte Kur'ani Famëlartë, udhëzimi i të cilit është reformimi i të defrmuarës i cili në fokus ka udhëzimin atë Interesi i korrupsionit është baza e kësaj reforme dhe premisa e saj është Kur'ani Famëlartë.

Kur'ani Famëlartë është kushtetuta e kombit dhe ligj i Zotit për njerëzit e tokës, legjisllacioni i përgjithshëm dhe i përjetshëm i cili garanton gjithçka që njerëzit kanë nevojë në çështjet e fesë së tyre dhe jetës.

Nuk është çudi që është libër i plotë dhe një sistem gjithëpërfshirës, i cili përfshin të gjitha aspektet e jetës në besim dhe adhurim, moral dhe transaksionet, në politikë dhe qeverisje, në paqe dhe luftë, në punët ekonomike dhe marrëdhëniet ndërkombëtare.

Në studimet islame, disa studiues konsideruan se studimi i interpretimit të Kur'anit ka përfunduar dhe është pjekur, por historia ka vërtetuar se interpretimi është gjithmonë në zhvillim, ashtu si qytetërimi dhe kultura njerëzore (Abdullah 2020 : 7) Hermeneutika është shkencë ajo që rritet dhe zhvillohet çdo periudhë, çdo brez ka metodat dhe stilin e vet të interpretimit sepse e vërteta e interpretimit është për të parë tekstin fiksuar në kontekstin lëvizës. Ky është Kur'ani Fisnik i përshtatshëm për çdo vend dhe për çdo kohë (Rida 2021 : 20)

Dr Adnan M.Emame ka konfirmuar reformimin e interpretimit dhe ripërtëritjen e tij nga devijimi dhe gabime, ka obliguar kritere për interpretuesin racionalis siç “Përfitimet nga arritjet shkencore dhe fakteve të njohura në të gjitha fushat e jetës”, dhe se kjo çështje është shumë me rëndësi në nevojën për interpretim periudh pas periudhe, Dhe ai thotë: “Kjo është nevoja më e rëndësishme për interpretim në çdo periudhë nga periudhë, për të treguar vazhdimësinë e pavdekësisë së Kuranit dhe mrekullinë e tij me kalimin e kohës dhe përsëritjen ditëve, në këtë çështje ndihmon se në frazën kuranore ka fleksibilitet që bën të dalin shumë kuptime prej saj ose t'i bart ajeti (Emin 2018 : 218)

Fleksibiliteti i formulimit kuranor është pjesë e rëndësishme e mrekullisë së Kur'anit dhe dëshmia e tij është se fjalët e Zotit nuk mbarojnë dhe nuk mbarojnë.

Nga urtësia e madhe e Perëndisë është se ajo që u përcoll nga Profeti në interpretimin e Kuranit në lidhje me origjinën e universit, misteret e ekzistencës, vargjet kozmike dhe psikologjike janë më pak se ato që janë raportuar në aktvendime, kjo për shkak se vendimet ligjore janë të përhershme dhe nuk ndryshojnë me ndryshimin e kohërave dhe epokave, sa u përket vargjeve kozmike, ato janë subjekt i ndryshimit për shkak të përparimit shkencor, prandaj u formulua në këtë mënyrë fleksibiliteti.

Historia e ka shkruar rrugëtimin e interpretuesve sipas epokave, dihet se studiuesit e çdo epoke shtuan nëpërmjet njohurive dhe përfitimeve të reja shkencore në tefsir, ku u shfaqën konotacione të reja të ajeteve të Kur'anit që u zbuluan nga përparimi shkencor dhe të dhënat e ripërtëritshme të qytetërimit, që konfirmojnë faktin e pavdekësisë së Kuranit, mrekullitë e të cilit nuk mbarojnë dhe vërteton vërtetësinë e fjalëve të Tij: *“Ne do t'u bëjmë atyre të mundshme që të shohin argumentet Tona në horizonte dhe në veten e tyre deri që t'u bëhet e qartë se ai (Kur'ani) është i vërtetë. A nuk mifton që Zoti yt është dëshmitar për çdo gjë?”* (Fusilet : 53)

U bënë ndryshimet e thella në të gjitha aspektet e jetës njerëzore nga epoka klasike në epokën moderne, dhe një nga më të mëdhatë është aspekti social.

Shoqëria njerëzore është një sistem i përpikt, i pabalancuar në ndryshim dhe vazhdimisht në zhvillim, ku popujt e prapambetur u thvilluan në kohët e fundit u ballafaquan me probleme të ndryshme. Kjo kërkon zgjedhje adekuat që përshtatet me çdo kohë. Atëherë, si do t'i zgjedh Kur'ani problemet shoqërore me të cilat ballafaqohet njerëzimi në kohën moderne? Këto pyetje shkaktojnë shfaqjen e tendence shoqërore në interpretimin e Kuranit Fisnik ku u interpretuan ajetet kur'anore nga këndvështrimi modern, duke marrë parasysh atë që përmendet në problemet sociale.

Mufesirët bashkëkohor dolën me opinione të reja për interpretimin e vargjeve të Kuranit që ishin të ndryshme nga interpretimet e Kuranit paraardhësit e tyre posaçërisht në ajetet që përfshijnë gjendjen e shoqërisë, sepse gjendja dhe problemet shoqërore moderne dallojnë nga e kaluara. Për të ruajtur raportin e Kur'anitme zhvillimin e kohës duhet që ta komentoj çdo kohë. Kjo është ajo që e deklaroi Muhamed Shehrur në veprën e tij *“El Kitab vel Kur'an, el kiraetu el muasire”*.

Studiuesit konsideruan se shfaqja e tendencës shoqërore në interpretimin e ajeteve Kur'anore filloi me shfaqjen e shkollës moderne intelektuale, e udhëhequr nga Xhemaludin al-Afghani, Muhamed Abduhu dhe z. Rashid Rida (Abdulla 2020 : 60)

Bazë e qasjes së tyre ndaj interpretimit të Kur'anit është *“reforma sociale”*, që do të thotë përdorimi i interpretimit të Kur'anit për të përmirësuar kushtet e shoqërisë islame ose duke bërë thirrje për moral të lartë dhe cilësi të mira, dhe për unitet të myslimanëve (Rumi 2019 : 383)

Periudha që do të pason do të shfaqen disa mendimtarëve myslimanë në studimin e interpretimit modern siç Muhamedit Mustafa al-Maraghi, i cili prezantoi pikëpamjet e tij shpjeguese mbi studimet fetare në muajin e Ramazanit, Mahmud Shaltut i cili ishte një nga ata që studioi idetë reformiste, novatore të Muhamed Abduhus dhe u ndikua prej tyre - siç tha Hafaxhi, Tantavi Xhauhari e mbush interpretimin e tij me të gjitha zbulimet shkencore, u zgjerua dhe u stërzgjat.

2. FIGURAT MË TË SHQUARA TË SHKOLLËS MODERNE INTELEKTUALE

Bota islame u vu nën kontrollin e vendeve evropiane që shfrytëzuan fuqinë e tyre fizike dhe intelektuale. Myslimanët u zgjuan nga gumëzhima e avionëve, zhurma e topave dhe zhurma e fabrikave. U magjeps nga ai

qytetërim dhe mori iniciativa për të pyetur për shkaqet e saj, kurse kolonializmi nuk vonoi të përgatiste përgjigjen për një pyetje të tillë. Klerikët e kulturës fetare i përjashtoj nga fushat e reformës, ndërkaq, veprimtarin e tyre e kufizoi vetëm në xhami. Punët e qeverisë dhe mjetet për udhëzim social ishin në duart e pronarëve të kulturës evropiane, të cilët u rritën në krahët e kolonializmit dhe morën kontrollin e aparatit arsimor në shumë vende islame (Husejn 2018 : 255).

Krahas përpjekjeve të vazhdueshme për të përhapur perëndimorizimin dhe mosfenë me të gjitha mjetet e mundshme, duke e mashtruar masën se gjendja e botës islame ishte e ngjashme me rastin e Evropës në Mesjetë dhe nuk do të ngrihej veçse me atë që kishte bërë Evropa duke ndarë autoritetin fetar nga autoriteti civil dhe kështu të arrinte atë që është arritur për evropianët.

Mirëpo, studiuesit myslimanë këtyre pretendimeve ju përgjigjën në mënyrë të ndryshme. Disa prej tyre u përpoqën të harmonizoj fenë dhe shkencën. Njerëzve ua bënë të qartë se feja islame në të vërtetë nuk e lufton shkencën dhe nuk e kundërshton arsyen, ngase është fe e arsyes, lirisë dhe mendimit. Tentonin t'i shpjegonin masës qasjen moderne për të mbivlersuar fenë islame ndaj mendjes, duke u tregu se në Islam nuk ka asgjë që mendja nuk e miraton. Mbi këtë bazë u përpoqën ta shpjegojnë Kur'anin Famëlartë.

Shkollë racionale kishte njerëz që kishin aktivitet të gjerë në përhapjen e kësaj kulture, rezistimin ndaj sulmeve ndaj fesë dhe fajësimin e saj për prapambetjen civilizuese.

Ndër themeluesit e kësaj shkolle ishin Xhemaludin el-Afgani, studenti i tij Muhamed Abdu, Muhamed Mustafa el-Maraghi, Muhamed Rashid Rida, Mahmud Sheltutu dhe shumë të tjerë, përpjekjet e tyre u quajtën Rilindja reformiste.

Kjo shkollë kundërshtonte mendimet dhe hapat e gabuar të pararendësve në të cilat ata nuk do të kishin rënë po të mos ishte ekzagjerimi i tyre ekstrem në arbitrazhin e arsyes në të gjitha çështjet e fesë (Rumi 2019 66).

Përkufizimi se për çfarë konvergojnë pikëpamjet e kësaj shkolle mund të përshkruhet me një fjalë që është *“zhvillim”* ose *“modernizëm”*. Çfarë nënkupton të trajtosh (Bazat e Sheriatit - Usul esh-Sheria) dhe degët e tij sipas qasjeve racionale që ka shpikur perëndimi së fundi, apo çfarë diktohet nga mentalitetet e themeluesve të asaj doktrine, që janë edukuar në këto programe.

Nga ky zhvillim nuk janë kursyer tefsiri apo çështjet e jurisprudencës si: mbulesa, divorci, poligamia, sanksionet, apo konvergenca mes feve.

Në krye të kësaj shkolle është Ahmed Khan Al-Hindi, të cilit i është dhënë titulli “Sir” nga autoritetet britanike për nder të tij, i cili beson se Kur’ani i Shenjtë është i vetmi burim nga i cili duhet të nxjerrim dispozitat e Sheriatit, kurse hadithet nuk merren parasysh në këtë drejtim për shkak të vonësës së kodifikimit të tij, për shkak se shumica e haditheve janë *ahad* dhe nuk janë të vërtetë (el-jekin). Ashtu siç lejohet kamata e thjeshtë në tregti dhe transaksione, e refuzon rehxmin, mohon legjitimitetin e xhihadit për përhapjen e fesë.

Ndër modernistët e gjallë është dr. Muhamed Fat’hi Othman i cili fton në zhvillim të doktrinės dhe Sheriatit së bashku në librin e tij *“Mendimin islam dhe zhvillimi”*.

Dr. Hassan al-Turabi bën një hap më tej, bën thirrje për rinovimin e parimeve të jurisprudencës, ku thotë: “Zbatimi i vendimeve të Islamit në kohën tonë kërkon zell të madh intelektual, mendja ka rrugë drejt saj që asnjë njeri i arsyeshëm nuk mund ta mohojë. Ixhtihadi që na nevojitet nuk është ixhtihad vetëm në degë, por është ixhtihad edhe në baza (Usam 2015 36).

Në fushën e jurisprudencës (fik’h) dr. Fat’hi Othman shprehet për mbulesën e gruas dhe mospërzierjen me meshkujt, thotë: “Nëse burri dhe gruaja takohen në kushte natyrore dhe normale, i cili takim nuk do të kthehet në fatkeqësi të rëndë. Burri do të njihet me vizionin e gruas, biseda dhe trajtimi i gruas në kuadër të fesë dhe moralit, veçoritë e të cilave përcaktohen nga ngritja e familjes, zakonet e shoqërisë, kujdesi ndaj shtetit. Gruaja, nga ana tjetër, do të bashkpunojë me burrin, në mënyrë të qetë pa furrshmëri ku nuk do të ketë vend për devijime dhe anomali, të dyja palët do të grumbullojnë eksperiencat dhe përvojat e tyre.”

3. POZICIONI I SHKOLLËS MODERNE PËR ÇËSHTJET SOCIALE

Pas shpjegimit të pozicionit të shkollës racioale moderne mbi interpretimin e Kur’anit sipas metodës së tij të interpretimit, debati kalon në pozicionin e kësaj shkolle për çështjet sociale, duke pasur parasysh interpretimin e Kur’anit nga kolosët e saj të tefsirit racional: Muhamed Aduhu, Reshid Rida dhe Mahmud Sheltut, për të ditur mendimet e tyre për ajetet e Kur’anit që përfshijnë çështje sociale në mënyrë që të jenë të zbatueshme për shoqërinë moderne.

3.1. Drejtësia dhe barazia njerëzore

Drejtësia është baza e vendimeve, ekuilibri i legjislacionit dhe vija e drejtë e tij. Zoti i Madhëruar e pohoi atë dhe barazinë në të mes njerëzve në suret mekije dhe medinije.

I Lartësuarit thotë: *“O ju që besuat, vazhdimisht të jeni dëshmues të drejtë për horë të All-llahut edhe nëse është kundër (interesit) vetvetes suaj, kundër prindërve ose kundër të afërmeve, le të jetë ai (për të cilin dëshmohet)*

pasanik ose varfnyak, pse All-llahu di më mmirë për ta. mos ndiqni pra emocionin e t'i shmangeni drejtësisë. Nëse shtrëmbëroni ose tërhiqeni, All-llahu plotësisht di ç'ka punoni." (En Nisa : 35)

Reshid Rida e shpjegoi këtë ajet duke thënë: "I Lartësuar i urdhëroi besimtarët të shkojnë në ekstrem në kryerjen e drejtësisë. Shprehja *"el-kavam"* është formulë e ekzagjeruar që subjekti t'i përmbahet urdhrit pa neglizhencë, që dëshmitë e tyre në gjyq dhe raste të tjera të jenë për hir të Allahut Fuqiplotë pa interes të dikujt, edhe nëse është kundërshtues, ose prindërve të tyre apo të afërtit; nuk duhet të anoj kah i pasuri për hyrë të pasurisë së tyre apo i varfëri për shkak të varfërisë së tij për ta mëshiruar. Ndalohet të ndiqet ndikimi i hamendjes në gjykim dhe dëshmi, është e ndaluar që të jenë të padrejtë ndaj tyre duke marrë parasysh ndikimin e tyre tek njerëzit. U tërheq vërejtjen për dënimin e tij nëse shmangen nga drejtësia (Rida 2017 : 294).

Kur'ani Famëllartë urdhëron në drejtësi në përgjithësi pa veçuar një lloj nga tjetri, një sekt nga sekt tjetër, sepse drejtësia është sistem dhe ligj i Zotit, kurse njerëzit janë robër dhe krijesa të Tij, janë të barabartë të bardhët dhe të zinjët, meshkujt dhe femrat, myslimanët dhe jomuslimanët para drejtësisë dhe ligjit (Sheltut 2018 : 445).

Mirësitë e kësaj bote bazohet në besimin në Libërin e Perendisë i cili ndalon padrejtësinë dhe të gjitha të këqijat, kështu që besimtari duhet t'u shmanget atyre. Frika nga dënimi i Zotit në këtë botë dhe Ahiret, shpresa në shpërblimin e Tij në të dy botët, duke afruar gjykat të pavarur duke i dënuar keqbërësit dhe ndalojnë padrejtësinë me masa ndëshkuese që parashihet ligji.

3.2. Liria e besimit dhe toleranca ndërmjet feve

Islami në mënyrë eksplicite deklaroj se: *"Në fe nuk ka dhunë. Është sqaruar e vërteta nga e kota."* (El Bekare : 257) Me këtë ajet, Rashid Rida i refuzoi ata që pretendonin se Islami u përhap me shpatë dhe forcë, si dhe ajet të tjera: *"Sikur të kishte dashur Zoti yt, do t'i besonin çka janë në tokë që të gjithë. A ti di t'i detyrosh njerëzit të bëhen besimtarë?"* (Junus : 99)

Prof. Rashid Rida thotë: "Feja është udhëzim vullnetar për njerëzit, i cili imponohet me anë të fakteve, argumenteve, dhe se të dërguarit nuk u dërguan si tiranë apo sundues, por u dërguan myzhde dhe paralajmërues." (Rida 2017 : 37)

Për ta bërë çështjen më të qartë profesor Rashid Rida thotë: *"Mund të na thuhet se jemi urdhëruar me luftë!?"* - Në këtë çështje përgjigjemi: "Detyrimi është i ndaluar dhe se shtylla e thirrjes në fe është sqarim i saj derisa të vendoset drejtësia ndaj të pavlefshmes, pas kësaj njerëzit janë të lirë ta thuan formulën islame apo ta lënë atë. Ligji i luftës është përcaktuar për të siguruar ftesën dhe për të ndaluar të keqen e jobesimtarëve ndaj besimtarëve, në mënyrë që ata të mos i shkundin të dobët të tyre para se të udhëhiqet prej tij dhe të nënshtrojnë të fortët e tyre me rebelim ndaj fesë së tij, siç po bënin në Mekë në mënyrë publike, prandaj tha: *"Vritni ata derisa të zhduket fitneja dhe të aplikohet feja vetëm për All-llahun."* (El Bekare : 193)

Pra, besimi në zemrën e besimtarit të jetë i sigurt nga tundimi i atyre që e kundërshtojnë duke dëmtuar promovuesin e tij në mënyrë që feja e tij të jetë pastër për Zotin pa detyrim dhe trazira, sepse feja nuk është e sinqertë ndaj Zotit, nëse nuk i pushon tundimit dhe nuk forcohet autoriteti i tij derisa mos guxoj asnjë (Rumi 2019 : 780).

Në librin e tij komentuesi prezantoi ide që kanë të bëjnë me raportet e myslimanëve me të tjerët. Ka dijetarë që e lavdërojnë dhe u ndikuan nga ideja e tij dhe nuk janë të paktë ata që e refuzojnë dhe i përgjigjen ndaj mendimeve të tij. U quajt i pafe nga kundërshtarët e tij, ose një mendimtar i devijuar modern (Haraxh 2018 : 1094).

Në vijim do të prezantojmë disa nga mendimet e ish Shejh el Az'har esh-Sherif, intelektual bashkohorë Islam, Mahmud Sheltut në veprën e tij *"El Islam akide ve Sheria"*.

a. Pabesimtarët janë vëllezër të myslimanëve në njerëzim

Paqja (es-silm, ar.) është marrëdhënia bazike mes njerëzve në Islami, dhe mbi këtë bazë Islami demonstroi politikën e tij reformuese mes myslimanëve me njëri-tjetrin, dhe midis tyre dhe kombeve të tjera të ndryshme. Kështu, çdo paqë është gjendja origjinale në të cilën është i përgatitur për bashkëpunim, njohje dhe përhapje të mirësisë mes njerëzve në përgjithësi. Në këtë origjinë nuk kërkohet tjetër nga jomuslimanët përveç të heqin dorë nga thirrja e tij dhe popullit të tij, dhe nuk nxisin përçarje dhe probleme për të. Në tërësi refuzon që presioni të meret rrugë për ftesë në të dhe përhapje e mësimave të tij *"A ti di t'i detyrosh njerëzit të bëhen besimtarë?"* (Junus : 99)

b. Myslimani ekzekutohet për pabesimtarin

Dijetari modern Mahmud Sheltut prezantoi "drejtësia njerëzor" me një origjinë të madhe, e cila ishte baza e legjislacionit të romakët, të cilën tiraninë njerëzore nuk i ruajt disa nga gjurmët e saj deri më tani dhe të gjithë janë para së vërtetës dhe detyrimit janë të barabart. Ai përmendi hutben e Profetit (a.s) në haxhin e lamtumirës: *"O ju njerëz, Zoti juaj është një, babai juaj është një, ju të gjithë jeni të Ademit, kurse Ademi është prej dheu. Më i miri prej jush është më i devotshmi. Arabi nuk ka përparësi ndaj joarabit përveç devotshmërisë. A e kam plotësuar misionin, o Zot dëshmo!"* (Hanbel 2019 : 474)

Profesor Sheltut mendoi se disa njerëz mund të shqetësohen nga ky parim kur ai erdh me të. Disa juristë këmbëngulin se babai nuk mund të vritet për djalin e tij, zotriu për robin e tij dhe myslimani për jomuslimanin. Siç thotë: "E vërteta në këtë është se mungesa e ndëshkimit për këto krime - sipas atyre që e shohin atë në mesin e juristëve - nuk është zbatim i origjinës së përgjithshme në Islam, por më tepër është kuptim personal të cilën e bazon

sipas nënkuptimit të tij përjashtimi nga baza e përgjithshme - e rënë dakord nga të gjithë dhe e vendosur nga tekstet e prera - për konsiderata specifike për kryerjen e krimit, nuk e lejojnë atë dhe nuk e mohojnë përgjegjësinë për të, por vetëm hiqet dënimi prej tij sipas mendimit të tyre.

Sheltuti në vazhdim thotë: “Ndoshta nëse e shqyrtoni me kujdes këtë debat dhe ajo që do të dini është se vëllazëria në ajet nuk duhet t’i referohet vëllazërisë së besimit, por ajo që mbizotëron është vëllazëria e prejardhjes. Të gjithë njerëzit janë nga Ademi kurse Ademi nga dheu. Ajo që dihet është se fjalimi u dedikohet besimtarëve për të shkruar ndëshkimi në lidhje me dekulentin, dhe se nuk ka të bëjë me besimin apo mosbesimin e viktimës, por ka tendencë të caktojë atë që është i specializuar në gjykim, me ndëshkimin dhe ekzekutimin e tij (Sheltut 2018 : 280)

Ndoshta me këtë pretendim do të pajtoheni me ne se e vërteta është se myslimani ekzekutohet për jomyslimanin që jeton në shtet islam nëse e vret padrejtësisht.

c. Vështrimi i tij në dispozitën e femohuesit

Sulmi ndaj fesë me renegimit është duke mohuar atë që dihet nga domosdoshmëria e fesë, ose duke kryer atë që do të thotë shpifje dhe mohim.

Për këtë krim në Kur’an thuhet: “Ata do t’u luftojnë juve vazhdimisht për t’ju zbrapsur, nëse munden, nga feja juaj. E kush zbrapset prej jush nga feja e tij dhe vdes si pabesimtar, ata i kanë zhdukur veprat e veta në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Të tillët janë banorë të zjarrit dhe në të do të qëndrojnë përjetshëm.” (El Bekare : 217). Mahmud Sheltut shpjegoi ajetin se nuk përfshin më shumë se një vendim të asgjësimit të veprimeve, shpërblimin në Ahiret dhe përjetësisë në ferr.

4. PËRFUNDIM

Shkolla racionale është epitete që i është dhënë orientimit intelektual që tenton të harmonizojë tekstet e Sheriatit me kuptime bashkëkohore, duke i përshtatur tekstet dhe duke i interpretuar në një interpretim të ri që përputhet me konceptet e perëndimorëve.

Me shpërthimin e informacionit dhe zbulimet e jashtëzakonshme industriale në këtë epokë, simbolet e kësaj shkolle ndryshojnë. Ka variacion të madh në qëndrimin e saj për tekstin ligjor, por ajo merr pjesë në ekstravagancën e interpretimit të teksteve, qofshin ato tekste të besimit, tekstet e vendimeve ose lajmet.

Nuk mund të anashkalohet fakti që në mesin e anëtarëve të kësaj shkolle, apo atyre që kanë lidhje me të, kanë mendime të shëndosha në refuzimin e imitimit të verbër dhe në reformën sociale, ekonomike, politike, arsimore apo të tjera.

Është e natyrshme që ky ekspozim i origjinës apo veçorive të shkollës racionale të mos kuptohet plotësisht, nga frika se mos zgjatet, është e mundur të rishikohen librat e specializuar në këtë temë të cilat janë të shumtë.

BIBLIOGRAFIA

- Abdullah, A. (2020). *El Medhal fi abdil mustekim*, Aliran Tefsir, Kreisi Wacana, 7.
Hanbel, A. (2019). *Musned Ahmed* Masis er-risale, bot.II, Bejrut, Dimeshk, III, 474.
Emame, A. M. (2018). *Et-Texhdid fi el fiker el islami*, Dar ibn Xheuzi, Bejrut, 1, 218.
Haraxhi, S. (2018). *Nedherat sher'ije fi fikrin munharif*, bot Revaid, Bejrut, 1094.
Husejn, M. M. (2018). *El Itixhahat el vatanije fil edeb el measir*, bot. Adab, Kajro, 1, 255.
Ibn Ashur, M. (2016). *El Hareke el edebije vel fikrije fi Tunis*, Dar et Tunisije, Tunis, 57.
Rida, M. R. (2017). *Tafsir el menar*, Dar el kutub el misrije, Kajro, III, 35.
Rida, M. R. (2018). *El Vahj el-Muhamedij*, Muesise el izudin, Kajro, 294.
Rumi, F.A. (2019). *Menhexh el medrese el aklije el hadithe fi tefsir*, Idaretul buhuth el ilmije, Rijad, 383.
Sheltut, M. (2018). *El Islam akide ve sheria*, bot. Dar el alem el arabij, Kajro, 45.
Usam, A.B. (2015). *Ed Dave ila et texhdid fi menhexh en nakd inde el muhadethin*, Xhamiatul imam, Rijad, 36.